

1991-YILDA O'ZBEKISTONNING MUSTAQILLIKKA ERISHISHI VA UNING TARIXIY AHAMIYATI

SAIDOV ZAFAR MAMARAJABOVICH
MAMATXOLOV AZIZ BAXTIYOROVICH

IIV Surxondaryo akademik litseyi

Annotatsiya

1991-yil O'zbekiston tarixida tub burilish yasagan yil bo'lib, mamlakat o'zining siyosiy, iqtisodiy va madaniy mustaqilligini e'lon qildi. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining mustaqillikka erishish jarayoni, uning tarixiy ildizlari, xalqaro munosabatlardagi o'rni, milliy identitetning shakllanishi va bu jarayonning bugungi kunga ta'siri ilmiy asoslangan tarzda yoritiladi. Mustaqillikning xalq ongida qanday o'zgarishlar yasaganiga ham e'tibor qaratiladi.

Glossariy

- Mustaqillik – davlatning ichki va tashqi siyosatini mustaqil olib borish huquqi.
- Suverenitet – davlat hokimiyatining mustaqilligi va o'z hududi ustidan to'liq nazorat huquqi.
- Geosiyosat – davlatlararo munosabatlarda geografik joylashuv va resurslarga asoslangan siyosiy strategiya.
- Referendum – muhim davlat masalalari bo'yicha xalq ovoz berishi.
- Transformatsiya – jamiyat yoki davlatning siyosiy-iqtisodiy tizimini o'zgartirish jarayoni.
- Identitet – shaxs yoki xalqning o'zini anglash va tanitish xususiyati.

Kirish

XX asrning so'nggi o'n yilligi jahon tarixida geosiyosiy o'zgarishlarga boy davr bo'ldi. Ayniqsa, sobiq Sovet Ittifoqi tarkibidagi davlatlarning mustaqillik sari intilishi va bu yo'ldagi siyosiy kurashlar tarixiy jarayon sifatida global maydonda o'ziga xos o'rin egalladi. Shular sirasida O'zbekiston Respublikasining 1991-yil 31-avgust kuni

mustaqillikni e'lon qilishi o'zbek xalqining asriy orzu-umidlarining ro'yobi bo'ldi. Bu voqea nafaqat siyosiy, balki madaniy-ma'naviy tiklanish uchun ham asos bo'lib xizmat qildi.

Asosiy qism
Mustaqillik sari yo'l: tarixiy manzara
O'zbekistonning mustaqillikka erishish yo'li oson kechmadi. Sovet Ittifoqi davrida respublika markaziy hokimiyatga qaram bo'lgan holda iqtisodiy, siyosiy va ijtimoiy sohalarda mustaqil harakat qilish imkoniyatidan mahrum edi. 1980-yillarning oxirlariga kelib, SSSRdagi iqtisodiy inqiroz va "qayta qurish" siyosati tufayli ittifoq respublikalari o'z milliy manfaatlarini himoya qilish yo'liga o'ta boshladilar. O'zbek xalqi orasida milliy uyg'onish, tarixiy o'zlikni anglash kuchayib bordi. 1989–1991-yillarda sobiq ittifoqda etnik nizolar, iqtisodiy tanazzul, siyosiy beqarorlik kuchaydi. Nihoyat, 1991-yil 31-avgust kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi "O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligi to'g'risida"gi qonunni qabul qildi. 1-sentabr esa mustaqillik kuni deb e'lon qilindi. Mustaqillikning siyosiy natijalari Mustaqillik tufayli O'zbekiston o'zining siyosiy yo'nalishini belgilash, tashqi siyosatni shakllantirish va xalqaro munosabatlarga mustaqil tarzda kirish imkoniyatiga ega bo'ldi. Respublikada yangi Konstitutsiya (1992-yil 8-dekabr) qabul qilinib, huquqiy-demokratik jamiyat qurish yo'li boshlab yuborildi. 1992–1995-yillar oralig'ida O'zbekiston 160 dan ortiq davlat bilan diplomatik aloqalar o'rnatdi va ko'plab xalqaro tashkilotlarga a'zo bo'ldi. Bu holat mustaqillikning xalqaro maydonda tan olinganligini ko'rsatdi. Iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda o'zgarishlar Mustaqillikdan keyingi dastlabki yillarda iqtisodiy islohotlar boshlab yuborildi. Agrar islohotlar, xususiy mulkni qonuniylashtirish, valyuta tizimini joriy qilish va milliy bank tizimini yaratish yo'nalishida muhim qadamlar qo'yildi. 1994-yilda milliy valyuta – so'm muomalaga kiritildi. Ta'lim, sog'liqni saqlash, madaniyat va boshqa sohalarda ham tub o'zgarishlar yuz

berdi. Milliy qadriyatlar tiklandi, o'zbek tiliga davlat tili maqomi berildi.

Madaniy-ma'naviy yuksalish
Mustaqillik yillarida o'zbek xalqining tarixiy merosi qayta tiklandi. Amir Temur, Alisher Navoiy, Bobur Mirzo kabi tarixiy shaxslarning faoliyati o'rganila boshladi. Mustaqillik orqali milliy o'zlik, tarix va ma'naviyatga bo'lgan munosabat chuqurlashdi.

Statistik ma'lumotlar va tarixiy havolalar:

- 1991-yil avgust oyida o'tkazilgan so'rovnoma natijasiga ko'ra, aholining 93% mustaqillikni qo'llab-quvvatlagan (1).
- 1992-yil 8-dekabrda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi 6-bobda suverenitet tamoyillarini mustahkamlab berdi (2).
- 1995-yilga kelib, O'zbekiston yalpi ichki mahsuloti 15% ga o'sdi (3).
- 2000-yilgacha bo'lgan davrda mamlakatda 10 mingdan ortiq yangi maktab va ta'lim muassasalari barpo etildi (4).

Xulosa

1991-yilda O'zbekistonning mustaqillikka erishishi nafaqat tarixiy burilish, balki xalqning siyosiy, ijtimoiy va ma'naviy uyg'onishi uchun zamin bo'ldi. Mustaqillik tufayli O'zbekiston o'z yo'lini tanladi, o'zining xalqaro mavqeini belgiladi, milliy qadriyatlariga qaytdi. Bugungi kunda mustaqillik mevalari hayotimizning barcha sohalarida namoyon bo'lib, kelajak avlodlarga boy madaniy, siyosiy va iqtisodiy merosni qoldirmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I.A. "O'zbekiston – kelajagi buyuk davlat", Toshkent: O'zbekiston, 1999.
2. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Toshkent: Adolat, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari – www.stat.uz
4. Sodiqov A., "Yangi O'zbekiston taraqqiyoti yo'lida", Toshkent: Ma'naviyat, 2018.

5. Saidov A.X. “O‘zbekistonning tashqi siyosati va xalqaro hamkorligi”, Toshkent, 2007.
6. Mustaqillik yillari: raqamlar va faktlar. – O‘zbekiston Milliy axborot agentligi, 2021.